

Пра судовую практику па справах аб выкраданьнях маёмысьці (на матэрыялах агляду судовай практикі)

■ НАСТА КУРГАНАВА

Наста Курганава (нар. у 1981 г. у Горадні) — атрымлівае ступень магістра права ў Osgoode Hall Law School Ёрскага ўніверситету, Таронта (Канада). Скончыла аддзяленнне “міжнароднае права” факультetu міжнародных стасункаў БДУ. У 2003-2005 гг. рабіла юрысконсультам сумеснай беларуска-нямецкай кампаніі “Dominik”. Галіна навуковых інтарэсаў — міжнароднае падатковае права, карпаратыўнае права, міжнароднае гандлёвае права, інтэлектуальная ўласнасць.

Крадзеж (арт. 205 КК). З агульнае колькасці асуджаных за выкраданьне маёмысьці ў 2002 годзе пераважную бальшыню складаюць асуджаныя за крадзяжы — 69,4 %. Крадзеж, як правіла, учыняецца ў прысутнасці ўласніка, іншага ўласніка выкраданае маёмысьці альбо пабочных асобаў. Калі выкраданьне адбываецца ў прысутнасці пазначаных асобаў, але вінаваты, зыходзячы з навакольнага становішча, уважае, што дзейнічае таемна, судзеянае таксама ёсьць крадзяжом. Таму істотна высьвятліць накіраванае намеру асобы, што учыніла крадзеж. Зь наслышнае ацэнкі намеру вынікае памылка ў кваліфікацыі.

Суд Каstryчніцкага раёну м. Магілёва прызнаў сп. М. вінаватым у адкрытым (у прысутнасці двух съведкаў) выкраданьні маёмысьці з кватэры сп. Л. Судовая калегія па крымінальных справах Магілёўскага абласнога суда вырак у дачыненых да сп. М. зъмяніла, пазначыўши, што ў судовым паседжанні не абвергнуты давады абвінавачанага пра ўчыненые ім таемнага, а не адкрытага крадзяжу маёмысьці.

Съведкі, на чые съведчаньні суд спаслаўся ў выраку, відавочцамі факту крадзяжу маёмысьці ў кватэры ня былі, а толькі чулі, як сп. М. грукаў нагою ў дзіверы кватэры пацярпелага. Зь якой мэтай ён тое рабіў, ім не было вядома, а пра крадзеж даведаліся наступнага дня. Таму меркаваныні абвінавачанага пра тое, што ён першапачатковая грукаў у дзіверы кватэры пацярпелага, каб пагутарыць зь ім, а крадзеж учыніў пазней, у судзе ня былі абвергнуты. Зыходзячы з гэтага, дзеяніні абвінавачанага варта было кваліфікаваць як крадзеж, а ня як рабунак.

Дзеяніні вінаватых, пачатыя як крадзеж, пры ўчыненых ў далейшым гвалту з мэтай завалоданьня маёмысьцю альбо для яе ўтрымання непасрэдна пасля выкраданьня трэба кваліфікаваць як рабунак. Аднак ня ёсьць рабункам гвалтоўныя дзеяніні, калі яны ўчыненыя па заканчэнні крадзяжу з мэтай схавацца альбо пазбегнуць пакаранья.

Сп. П. сумесна зь нявысъветленай асобай патрапіў у кватэру, адкуль спрабаваў скрасыці маёмысьць сп. Ч., але быў затрыманы пацярпелым і сп. М. на месцы здарэння.

Зь съведчаньня ў пацярпелага ў судзе бачна, што пасля таго, як ён ды сп. М. спрабавалі затрымаць сп. П. ды іншага ўдзельніка крадзяжу, распачалася бойка. Адзін з удзельнікаў крадзяжу зьбёг, а другі (абвінавачаны) дастаў нож, пачаў ім размахваць, крычэў, што зарэжа сябе, і правеў нажом па горле. У працэсе бойкі ён прычыніў сп. Ч лёгкія целавыя пашкоджаныні, што ня выклікалі кароткатэрміновага разладу здароўя, а сп. М. — лёгкія целавыя пашкоджаныні, што выклікалі кароткатэрміновы разлад здароўя. У затрыманага сп. П. выкрадзеных з кватэры залатых вырабаў ня апынулася.

Суд Першамайскага раёну м. Менска прызнаў сп. П. вінаватым па ч. 1 арт. 14, ч. 3 арт. 205 КК, каваліфікуючы ягоныя дзеяніні як замах на крадзеж. Матывуючы кваліфікацыю судзеялага, суд аргументавана пазначыў, што абвінавачаны ня ўжываў гвалту ў стасунках да пацярпелых з мэтай непасрэднага завалоданьня маёмысьцю, ягоны намер быў накіраваны на таемнае выкраданьне маёмысьці, ды гвалт з боку абвінавачанага быў учынены з мэтай уцекчы зь месца злачынства. Аднак пры гэтым суд ня даў юрыдычнай ацэнкі гвалтоўным дзеяніням абвінавачанага ў дачыненых да сп. Ч. і сп. М.

У ч. 3 арт. 205 КК прадугледжана адказнасць за крадзеж з уваходжаньнем у жытло. Панятак “жытло” выкладзены ў п. 6 ч. 1 арт. 6 КПК. Згодна пазначанай норме, да жытла адносяць, у прыватнасці, лецішчы, садавыя хаткі і д.п. Аднак некаторыя суды памылкова не прылічваюць лецішчы й садавыя хаткі.

Сп. А. абвінавачваўся ва ўчыненых злачынства, прадугледжанага ч. 3 арт. 205 КК, бо скраў з садовае хаткі інструменты, фарбы, іншую маёмысьць.

Суд Каstryчніцкага раёну м. Віцебска кваліфікаваў дзеяніні абвінавачанага па ч. 2 арт. 205 КК, неабгрунтавана спасылаючыся на тое, што хатка лецішча ня ёсьць жытлом і таму такую кваліфікальную прыкмету, як уварванье ў жытло, варта выключыць.

Часам суды ня ўлічваюць, што кваліфікальная прыкмета “учыненне крадзяжу па папярэдні змове гуртом асобаў” (ч. 2 арт. 87 КК 1960 г.) у ч. 2 арт. 205 КК заменена прыкметай, што пашырае межы адказнасці, — “учыненне крадзяжу гуртом асобаў”.

Згодна з выракам суда Першамайскага раёна м. Віцебска, спн. Б. прызнана вінаватай у таемным крадзяжы маёмысьці па папярэдні змове гурта асобаў з уварваньнем у жытло.

Злачынныя дзеяніні спн. Б. увасобіліся ў тым, што яна сумесна з сваім знаёмым праз фортку ўварвалася ў кватэру сп. Ш., адкуль скрала маёмысьць.

У выраку суд памылкова ўзгадаў кваліфікальную прыкмету крадзяжу, не прадугледжаную арт. 205 КК.

У адпаведнасці з арт. 2, зацемак да главы 24 КК, паўторнасць выкраданьня мае месца ва ўсіх выпадках, калі яму папярэднічала любое выкраданьне, што прадугледжана арт. 294, 323, 327 і 333 КК.

Як выявіла вывучэнне справаў, з учыненнем крадзяжу асобай, што мае судовасць за крадзеж, а таксама калі ўчыненію дадзенага злачынства папярэднічала любое іншае каранае выкраданьне, дзеянінне аргументавана кваліфікуецца судамі па ч. 2 арт. 205 КК як крадзеж, учынены паўторна.

Пры развязаныні пытаньня, ці скончаны крадзеж, суды зыходзяць з таго, што крадзеж уважаецца скончаным, калі маёмасьць ёсьць вынятай ды вінаваты мае реальную магчымасьць ёй парадчыць згодна свайму меркаванью альбо карыстацца ёй.

Ува ўсіх разох, калі асоба затрымана із скрадзенай маёмасьцю на адмыслову ахаванай тэрыторыі альбо на праходнай прадпрыемства альбо на вузле разъліку крамы, суды абгрунтавана кваліфікуюць дзеяньні вінавате асобы як замах на крадзеж.

Часам суды няслушна ацэньваюць акалічнасці, што характарызуюць реальную магчымасьць асобы парадчыць альбо скарыстаць з выкрадзенем маёмасьці.

Суд Навабеліцкага раёну м. Гомлі асудзіў сп. Г. па ч. 2 арт. 205 КК за выкраданьне з ААТ “Гомельшпалеры” 25 пакункаў шпалераў, якія ён перакідваў цераз плот прадпрыемства, але быў адразу затрыманы міліцыянтамі, што назіралі за ім. Пры такіх акалічнасцях абвінавачаны ня меў реальнай магчымасьці парадчыць скрадзеным, таму ягоныя дзеяньні варта было кваліфікацца як замах на крадзеж.

Рабунак (арт. 206 КК). Рабунак зъмяшчае ўсе аб'ектыўныя суб'ектыўныя прыкметы выкраданьня, бо зъяўляецца адной з яго формаў. Пры рабунку выманьне маёмасьці ёсьць заўсёды адкрытым ды, у адрозненьні ад арт. 88 КК 1960 году, негвалтоўным.

Выкраданьне маёмасьці прызнаецца адкрытым, калі вінаваты ўсьведамляў, што ўчыняе яго ў прысутнасці пацярпелых альбо іншых асобаў ды што яны разумеюць проціпраўныя характар ягоных дзеяньняў. Калі адсутнічаюць пералічаныя прыкметы ў дзеяньнях асобы, то ўчыненае ня можа быць кваліфікавана як рабунак.

Сп. М. і сп. К. асуджаны судом Савецкага раёну м. Менска за спробу скрасыці аўтамагнітолу ды аўдыёкасэты з аўтамашыны. Суд кваліфікаў іх дзеяньні як замах на рабунак. Прэзыдыюм Менскага гарадзкога суда вырак зъмяніў, пазначыўши наступнае.

Суду не былі прэзэнтаваны доказы, што зь верагоднасцю съведчылі б пра тое, што сп. К. і сп. М. усьведамлялі, што ўчыняюць крадзеж маёмасьці ў прысутнасці пацярпелых альбо іншых асобаў, якія разумелі проціпраўныя характар іх дзеяньняў. Між іншым, характар іх дзеяньняў съведчыў аб намеры ўчыніць таемнае выкраданьне маёмасьці. Зъ съведчаньняў пацярпелага бачна, што сп. М., як быў напатканы ў аўтамашыне, не рабіў аніякіх дзеяньняў па затрыманыні выкрадзеных аўдыёкасэтаў, вярнуўшы іх пацярпеламу па першым патрабаваньні. Сп. К. зъняў аўтамагнітолу, вышаўшы з машыны, накіраваўшы ў бок дому, калі каторага яна стаяла, ды быў таксама затрыманы пацярпелым.

Судамі дапускаюцца памылкі пры адмежаваныні рабунку ад крадзяжу ў тых разох, калі неабходна даць ацэнку дзеяньням абвінавачанага, распачатым як таемнае завалданьне маёмасьцю, але калі потым яны сталі вядомымі пацярпелым альбо іншым асобам у момант забраньня маёмасьці альбо непасрэдна паслья яго.

Па выраку суда Цэнтральнага раёну м. Гомлі сп. А. прызнаны вінаватым у рабунку, учыненым гуртом асобаў з уварваньнем у жытло. Ён сумесна зь іншай асобай уварваўся ў кватэру сп. Ш. ды падрыхтаваў ягоную маёмасьць да выкраданьня. Будучы засьпетым і знаходзячыся ў куртцы пацярпелага, з кватэры ўцёк.

Судовая калегія па кримінальных справах Вярхойнага Суда зъмяніла вырак, пазначыўши, што суд слушна высыяліў фактычныя акалічнасці справы, але даў ім няслушную прававую ацэнку. Калі дзеяньні, пачатыя як крадзеж альбо махлярства, потым выяўлены пацярпелым альбо іншымі асобамі ды, нягледзячы на гэта, працягнуты вінаватым з мэтай прысадечваньня маёмасьці альбо ўтрыманьня яе, то іх варта кваліфікацца як рабунак. Сп. А., як быў засьпеты, не рабіў дзеяньняў на адкрытае выкраданьне маёмасьці альбо яе ўтрыманьне, а зъбягаў зь месца здарэння з мэтай схавацца. Нягледзячы на тое, што на ім была куртка пацярпелага, намер ягоны быў накіраваны не на завалданьне ёй, а на тое, каб уцячы ды ня быць затрыманым. Пры такіх акалічнасцях дзеяньні сп. А. належыць кваліфікацца як крадзеж з уварваньнем у жытло.

Раз рабунак згодна арт. 206 КК ёсьць адкрытым выкраданьнем маёмасьці ды не зъмяшчае такой прыкметы, як ужываньне гвалту альбо пагрозы яе ўжываньня, суды абгрунтавана кваліфікуюць дзеяньні абвінавачаных як рабунак у тых разох, калі ў судовым паседжаньні ня выяўлена, што пры адкрытым выкраданьні маёмасьці гвалт не ўжываўся.

Разбой (арт. 207). Панятак разбою, выкладзены ў арт. 207 КК 1999 году, істотна розніца ад такога панятку ў арт. 89 КК 1960 году. Разбой ёсьць адной з найбольш небяспечных гвалтоўных формаў выкраданьня маёмасьці, бо замахваецца адначасова на ўласнасць, жыцьцё ды здароўе пацярпелага.

Суб'ектыўны бок злачынства разбою характарызуецца намерам ды карысцілівай мэтай. Вінаваты ўсьведамляе, што ім учыняецца гвалт альбо пагроза гвалтам з мэтай непасрэднага прысадечваньня маёмасьці. Калі ў дзеяньні абвінавачанага адсутнічаюць прыкметы, што характарызуюць суб'ектыўны бок разбою, суды абгрунтавана апраўдаюць абвінавачаных за адсутнасцю складу злачынства.

Сп. С., сп. М.-еў у начную пару ў стане алькагольнага апьяненія ў пад'езьдзе зъбілі сп. К. ды сп. Л. Пры гэтым сп. С. зъдзеў з пацярпелага сп. К. куртку з грашыма ў ёй і гадзіннікам, а сп. Ж. съцёг з яго боты.

Дапытаны ў судовым паседжаньні абвінавачаныя сваёй віны ў высунутым абвінавачваныні па ч. 2 арт. 207 КК не прызналі. Яны паказалі, што расцівалі сыпітровыя напоі ў кватэры іх знаёмы спн. П., куды прыйшлі яе знаёмыя сп. К ды сп. Л. і прынеслі гарэлку, якую яны сумесна расціпілі. Сп. К. ды сп. Л. пачалі сварыцца паміж сабою, і спн. П. папрасіла ўсіх зысьці. Сыходзячы па сходах, сп. Л. беспрычынна ўдарыў сп. Ж. нагою, паслья чаго ўскочыў бойка. Сп. Л. зъбег, а сп. К., які быў зьнепрытомлены альбо ў моцнай ступені апьяненія, яны занеслы ў пад'езд. Каб ён не зъвярнуўся ў міліцыю, сп. С. зъдзеў з яго куртку, а сп. Ж. — боты. Скрадаць куртку альбо боты яны не зъбіраліся, сп. С. ды сп. Ж. спрабавалі высыветліць адresу сп. К. у спн. П., каб вярнуць куртку ў боты, але былі затрыманыя супрацоўнікамі міліцыі.

Суд Першамайскага раёну м. Менска прызнаў абвінавачаных у злачынстве, прадугледжанам ч. 2 арт. 339 КК (хуліганства), вінаватымі, а па ч. 2 арт. 207 КК апраўдаў за адсутнасцю ў дзеяньні абвінавачаных складу злачынства, пазначыўши ў выраку, што намер абвінавачаных ня быў накіраваны на выкраданьне маёмасьці сп. К. Яна была забраная з хуліганскіх намераў.

Гвалт альбо пагроза гвалту пры разбоі ёсьць сродкам завалоданьня маёмасьцю альбо сродкам яе ўтрыманьня. Калі не даведзена, што гвалт альбо пагроза гвалтам учыніліся з мэтай прысабечваньня маёмасьці, учыненая ня можа быць кваліфікавана як разбой.

Па выраку Першамайскага суда м. Віцебска сп. Г. прызнаны вінаватым у тым, што ў стане алькагольнага апъяненінья ўварваўся ў кватэру сп. К., дзе з ужываньнем нажа ўчыніў разбой, прычыніўшы пацярпеламу цяжкія целавыя пашкоджаньні ды завалодаўшы відэамагнітафонам.

Учыненая суд кваліфікаваў па ч. 2 арт. 89 КК 1960 году.

Па пратэсце заступніка Вярхоўнага Суда прэзыдьюм Віцебскага абласнога суда вырак зъмяніў, пазначыўшы наступнае.

Згодна зь съведчанынім пацярпелага, абвінавачаны прыйшоў да яго на кватэру ды запатрабаваў вярнуць пазыку. Сп. К. паабяцаў вярнуць пазыку праз некаторы час ды папрасіў сп. Г. пайсыці. Аднак той ударыў яго нажом. Пацярпелы ўпаў, зынепрытомнеў, а калі ачуняў, пабачыў, што абвінавачаны накіраваўся да выходу з торбай, сказаўшы, што ён узяў з сабою відэамагнітафон.

Абвінавачаны не адмаўляў, што пацярпелы бачыў, як ён зносиў відэамагнітафон.

Доказы, што відавочна съведчыць пра тое, што абвінавачаны з мэтай прысабечваньня маёмасьці ўварваўся ў кватэру і з гэтай мэтай учыніў гвалт да пацярпелага, не былі высунуты бокам абвінавачваньня ды не быўлі выяўлены ў судовым паседжаньні. Па справе выяўлена, што абвінавачаны прыйшоў у кватэру з мэтай выпатрабаваньня пазыкі. Цераз тое на глебе ўзынікльых асабістых непрыязных дачыненінья, а ня з мэтай прысабечваньня маёмасьці, абвінавачаны прычыніў пацярпеламу цяжкія целавыя пашкоджаньні, паслья чаго адкрыта скраў відэамагнітафон. Пры такіх акалічнасцях з улікам матыву ўчыненага, часу ўзынікненія намеру выкраданьня відэамагнітафона, дзеяньні абвінавачанага належала перакваліфікацыі з ч. 2 арт. 89 КК 1960 году: па факце прычыненія цяжкіх целавых пашкоджаньняў — на ч. 1 арт. 106 КК 1960 году, па факце адкрытага выкраданьня відэамагнітафона — на рабунак (ч. 1 арт. 206 КК 1999 году).

Выяўлена, што суды не заўсёды разъмяжоўваюць разбой і хуліганства.

Па выраку суда Маріліеўскага раёну сп. М. прызнаны вінаватым у разбоі, учыненым пайторна, ды асуджаны па ч. 2 арт. 207 КК. Судовая калегія па крымінальных спраўах Маріліеўскага абласнога суда вырак зъмяніла, пазначыўшы, што суд даў няслушную юрыдычную ацэнку злачынным дзеяньням сп. М. Абвінавачаны ў судзе паказаў, што ён у нецвярзым становішчы сумесна з сп. Г. калі пасёлку сустрэлі раней незнаёмага яму сп. В.. Сп. М. папрасіў у яго запаліць ды, калі пацярпелы адказаў, што ня паліць, ударыў яго ў твар, ад чаго той упаў. Калі сп. В. ляжаў, сп. М. нанёс некалькі ўдару нагамі па розных частках цела. Зъбираючыся сыходзіць, прыкмету на зямлі каплялюш ды скраў яго.

Пацярпелы В. паказаў у судзе, што абвінавачаны зьбіў яго за адмову даць запаліць. У працэсе зьбіцца абвінавачаны нічога не патрабаваў. Калі пацярпелы ачуняў, прыкмету, што зынік каплялюш.

Вось жа, выяўлена, што гвалту з мэтай непасрэднага прысабечваньня маёмасьці пацярпелага абвінавачаны не ўжываў. Сп. В. ён зьбіў у нецвярзым становішчы сумесна з хуліганскіх памкненіньяў, паслья чаго адкрыта скраў у пацярпелага каплялюш. У сувязі з гэтым дзеяньні абвінавачанага варта было кваліфікацыя у сукупнасці злачынстваў як хуліганства й рабунак.

Бальшыня кваліфікаўальных прыкметаў разбою супадае з спадарожнымі кваліфікаўальнымі прыкметамі крадзяжу й рабунку (уварванье ў жытло, пайторнасць, гурт асобаў, арганізація гурту, буйны ды асабліва буйны памер).

Кваліфікаўнымі відамі разбою, акрамя таго, ёсьць разбой, абцяжараны прычыненінем цяжкага целавага пашкоджаньня (ч. 3 арт. 207 КК). Прыйметы цяжкага целавага пашкоджаньня зъмяшчаюць ў арт. 147 КК. Калі прычыненіне шкоды здароўю падчас разбою цалкам ахопліваецца складам гэтага злачынства, то ў выпадку прычыненінья з разбоем наўмысна цяжкіх целавых пашкоджаньняў пацярпеламу дадатковай кваліфікацыі па арт. 147 КК не патрабуецца.

Для кваліфікацыі разбою па ч. 3 арт. 207 КК ня мае значэння, калі прычынены цяжкія целавыя пашкоджаньні: у момант прысабечваньня маёмасьці, зь пераадоленінем супраціву пацярпелага альбо непасрэдна паслья прысабечваньня маёмасьці з мэтай яе ўтрыманьня.

Вымагальніцтва (арт. 208 КК). Склад вымагальніцтва ў КК 1999 году застаўся практычна бытым: вызначэнне панятку "вымагальніцтва", а таксама кваліфікаўальная прыкметы дадзенага злачынства прынцыпова не зъмяніліся. Кваліфікуючы дзеяньні асобаў, што вінавацьца ва ўчыненіні вымагальніцтва, суды зыхозяць з таго, што вымагальніцтва — гэта высунутае з карыслівасці патрабаваньне перадачы маёмасьці альбо права на яе, альбо ўчыненіне любых дзеяньняў маёмасьці характеристу, спалучаных як з пагрозай гвалту над пацярпельм альбо над блізкім яму асобамі, абавяшчэннем пра яго альбо ягоных блізкіх звестак, якія гэтыя асобы жадаюць захаваць у таемніцы, пашкоджаньне альбо зынішчэнне іх маёмасьці, так і з гвалтам, пашкоджаньнем альбо зынішчэннем маёмасьці.

Вымагальніцтва з абеектыўных ды суб'ектыўных прыкметаў мала розніца ад такой гвалтоўнай формы выкраданьня, як разбой. Аднак з вымагальніцтвам гвалт падмацоўвае пагрозу, а з разбоем — ёсьць сродкам прысабечваньня маёмасьці альбо яе ўтрыманьня.

Часта патрабаваньні перадачы маёмасьці ў будучыні пад пагрозай учыненіння гвалту альбо з учыненінem гвалту абцяжараны непасрэднім забраньнем часткі маёмасьці пацярпелай асобы. Такія дзеяньні суды слушна кваліфікуюць як сукупнасць разбою й вымагальніцтва.

Суды збольшасці слушна вызначаюць наяўнасць у дзеяньнях вінаватых асобаў пайторнасці, аргументавана выключаючы гэту кваліфікаўальную прыкмету ў тых разох, калі вымагальніцтва ўяўляе сабой шэраг аднастайных проціпрайных эпізодаў (патрабаваньне перадачы адной і той жа маёмасьці, пагрозы альбо гвалту ў дачыненіні да адной і той жа асобы), ахопленых адзінным намерам ды накіраваных на дасягненіне адное мэты.

Махлярства (арт. 209 КК). Панятак махлярства ў арт. 209 КК 1999 году не зазнаў зъмяненіння ў параўнаньні з арт. 90 КК 1960 году. Раз махлярства ёсьць адной з формаў выкраданьня, абеект і прадмет махлярства цалкам су-

падаюць з аб'ектам і предметам любога выкрадання, за выключэннем махлярства ў форме набыцца права на маёмасьць.

Махлярства ў якасці неабходнае прыкметы аб'екту нага боку злачынства прадугледжвае спосаб выкрадання маёмасьці альбо набыцца права на яе — падман альбо злойжыванье даверам. Пры гэтым падман можа мець любыя формы з мэтай увядзенія ў зман асобаў, маёмасьць якіх злачынца жадае прысабечыць.

Іншым відам падману ёсьць падман у кошце, у тым ліку з падманам пакупніку, калі прадавач ня ёсьць індыўдуальным прадпрымальнікам, работнікам індыўдуальнага прадпрымальніка альбо юрыдычнае асобы, то бок ня ёсьць суб'ектам злачынства, прадугледжанага арт. 257 КК (падман спажыўцо).

У сувязі з гэтым варта пагадзіцца зь юрыдычнай ацэнкай дзеяньня сп. Б. па завышэнні кошту рэалізаваных ім прадуктаў харчавання, дадзенай судом Чыгуначнага раёну м. Гомлі. Матывуючы кваліфікацыю, суд пазначыў, што сп. Б. ня быў індыўдуальным прадпрымальнікам, работнікам індыўдуальнага прадпрымальніка альбо юрыдычнае асобы ды, продаючы прадукты харчавання, наўмысна падманваў пакупніку, завышаючы цану, то бок учыніў прысабечванье чужое маёмасьці шляхам падману, таму ягоныя дзеяньні належалі кваліфікацыі па арт. 209 КК.

Ацэньваючы злачынныя дзеяньні асобаў па невыкананыні абавязальніцтваў, суды абронтувана зыходзяць з таго, што атрыманьне маёмасьці пад умовай выканання якога-кольве абавязальніцтва можа быць кваліфікавана як махлярства толькі ў тым выпадку, калі абвінавачаны яшчэ з моманту прысабечванья гэтай маёмасьцю імкнуўся да завалодання ёй ды ня меў намеру выконваць прынятую абавязальніцтва. Выяўленыне таго, ці мела асона намер выконваць узятае на сябе абавязальніцтва альбо ад самога пачатку разглядала заключэніе ўгоды з кім-небудзь як спосаб проціпраўнага прысабечвання ягонай маёмасьці, неабходна для разъмежавання махлярства ды не каранага ў кримінальным парадку невыканання дамоўных абавязкаў. Калі выяўлена, што мела месца падманнае атрыманьне сродкай шляхам заключэння ўгоды на атрыманьне маёмасьці, ладжаныне якіх-кольве работай альбо прэзэнтацыя паслугай без намеру іх выконваць, у наяўнасці прыкметы махлярства.

Сп. К. абвінавачваўся ў тым, што ад красавіка да ліпеня 1999 г. пад прагановай арганізацыі сумеснае вытворчасць прысабечыў маёмасьць грамадзянаў у асабліва буйных памерах на агульную суму 3925496 руб. (з улікам дэнамінацыі).

Суд Фрунзэнскага раёну м. Менска ўчыненае абвінавачаным у дачыненьні да пацярпелых сп. М. ды спн. К-й кваліфікаў як махлярства, бо абвінавачаны на момант прысабечвання грошаў гэтых пацярпелых імкнуўся да завалодання імі ды ня меў намеру вяртаць, пра што съведчылі адсутнасць у абвінавачанага магчымасці вяртання пазыкі, паведамленыне пацярпелым ілжывых звестак з нагоды ўвядзення іх у склад заснавальнікаў узніканенага абвінавачаным ААТ "Элсы", утойваныне звестак пра фактычнае выкарыстаныне атрыманых грошовых сродкаў.

У шэрагу з тым суд абронтувана выключыў з абвінавачання два эпізоды даручэння сп. К грошай ад пацярпелых сп. М. ды сп. Г., высунутых да яго як махлярства, бо ў судовым паседжанні было выяўлена, што дзеяньні абвінавачанага па гэтых эпізодах не абсягаюць складу злачынства, бо ёсьць грамадзянска-прававымі ўгодамі. Зь съведчанняў гэтых пацярпелых у судовым паседжанні выяўлена, што намер сп. К. пры атрыманні 6100 даляраў ЗША ня быў накіраваны на іх прысабечванье, бо частку пазыкі (5600 даляраў) ён вярнуў аднаму з пацярпелых задоўга да ўзбуджэння кримінальнае справы, а тэрмін вяртання неадданай пазыкі на момант разгляду справы ў судзе яшчэ не надышоў.

Цягам апошніх год у судовай практицы з'явіліся справы, па якіх абвінавачаным ставілася ў віну выкраданьне шляхам стварэння г. зв. "фінансавых пірамідаў". Як паказвае вывучэнне, прысабечванье маёмасьці пры стварэнні "фінансавых пірамідаў" учыніеца ў рознага кшталту дамовах не наўпрост, а ад імя юрыдычнае асобы. Тому істотна выявіць накіраванасць намеру абвінавачанага — ці не пераследуецца мэта падмана.

Істотнае значэнне для ацэнкі прыманых абавязальніцтваў ды, адпаведна, для развязання пытання пра наяўнасць падману пры завалоданні чужой маёмасьцю мае ацэнка абронтуванасці прыманых абавязальніцтваў, якая ўлучае ў сябе ацэнку фінансавага стану юрыдычнае асобы альбо ўзору ўфактычнай магчымасці дзеянасці. Адсутнасць крыніцаў для выканання прыманых абавязальніцтваў съведчыць пра тое, што яны з'яўляюцца наўмысным падманам.

Для кваліфікацыі выкрадання як махлярства неабходна, каб высунутыя доказы пацвярджаюць намер асобы на ўчыненіе выкрадання.

Па выраку суда Фрунзэнскага раёну м. Менска сп. Б. прызнаны вінаватым у выкраданні маёмасьці ў асабліва буйных памерах, учыненым шляхам махлярства, ды ў іншых злачынствах. Выяўлена, што абвінавачаны прыцягваў грошовыя сродкі грамадзянаў, заключаючы зь імі дамовы траставых пазыкаў. Потым, мяркуючы, што гэта дзеянасць можа выявіцца незаконнай, перайшоў да чалецкіх дамоваў крэдытнага звязу, гарантам якіх была рэлігійная грамада "Аамота" ды асабіста сп. Б. як съятар гэтай грамады. Пазней сталі заключацца дамовы пазыкай у адпаведнасці з патрабаваннямі нормаў ГК. Абвінавачаны з'яўляўся таксама арганізаторам і стваральнікам фірмы "Сэкай".

Грошы прыцягваліся цераз падман ды злойжыванье даверам многіх пацярпелых, што далі веры шырокай рэкламе пра дзеянасць фірмы "Сэкай" з прыцягненіем грошовых сродкаў грамадзянаў пад больш высокія адсоткі, чымся ў дзяржавных ды іншых банках. Страты пацярпелых склалі 186887777 руб. (да дэнамінацыі).

Абвінавачаны сваю віну ў выкраданні не прызнаў, пазначыўшы, што меў намер грошы пацярпелым вярнуць.

Паміж тым віна сп. Б. у выкраданні маёмасьці цераз махлярства выяўлена, бо доказы, прэзентаваныя суду, пераканаюча съведчылі аб намеры абвінавачанага прысабечыць грошы пацярпелых без намеру іх вярнуць. Уся сукупнасць дасыльдаваных судом доказаў пацвярджаюць адсутнасць у абвінавачанага жадання ў реальнае магчымасці пакрыць пацярпелым страты, таму сп. Б. быў абронтувана асуджаны за махлярства ў асабліва буйных памерах.

Выкраданье шляхам злойжыванья службовыі паўнамоцтвамі (арт. 210 КК). У дадзеным артыкуле выкраданье вызначаецца як прысабечванье чужой маёмасьці альбо набыцца права на маёмасьць, учыненая службовай асобай з выкарыстаннем сваіх службовых паўнамоцтваў.

Суб'ектам выкраданьня, прадугледжаным дадзеным артыкулам, ёсьць службовая асоба, прыкметы якой раскрываюцца ў п. 3 ч. 4 арт. 4 КК. Такая асоба учыняе выкраданьне ў форме злоду́жываньня службовыі паўнамоцтвамі цераз займаную ёй пасаду, аддаочы незаконныя распараджэнні па службе падначаленым работнікам, якім даверана маёмасьць, або яе незаконнай перадачы. Калі ж службовая асоба з выкарыстаньнем сваіх службовых паўнамоцтваў учыняе выкраданьне даверанае ёй маёмасьці, яе дзеяньні належыць кваліфікацыі па арт. 211 КК.

Не зважаючы на разъмежаваньне ў КК 1999 году складаў злачынства выкраданьня ў форме прысабечваньня альбо растраты ды выкраданьня ў форме злоду́жываньня службовыі паўнамоцтвамі, пры наяўнасці прыкметай гэтых злачынстваў у адным і тым жа дзеяньні суды часам робяць памылкі пры кваліфікацыі судзейнага.

Спн. Ж., працуючы загадчыцай вытворчасці камбіната харчаваньня, наўмысна недадавала прадукты харчаваньня кухарам, у выніку чаго ў яе назапасіліся лішкі прадуктаў, якія яна захоўвала ў лядоўні. Потым яна папрасіла шоферу камбіната прывезьці ёй гэтыя прадукты дамоў, але машына была затрымана на выезьдзе з тэрыторыі камбіната.

Суд Заводскага раёну м. Менска кваліфікаваў дзеяньні сп. Ж. па ч. 1 арт. 210 КК, не зважаючы на тое, што яна прысабечыла давераную ёй маёмасьці. Яе дзеяньні трапляюць пад прыкметы злачынства, прадугледжанага арт. 211 КК.

Прысабечваньне альбо растрата (арт. 211 КК). У параўнаньні з арт. 91 КК 1960 году трохі інакш выкладзены прыкметы, што характарызуюць прадмет і суб'ект дадзенага злачынства. У арт. 211 КК акрэслена адказнасць за прысабечваньне й растрату толькі даверанай асобе маёмасьці (незалежна ад таго, службовая асоба ці не).

Як прысабечваньне варта расцэньваць неправамернае ўтрыманье (невяртанье) чужое маёмасьці, даверанай вінаватаму, з мэтай забраныя яе на сваю карысць.

Растрата ўяўляе сабой адцураньне ў любой форме альбо спажываньне самім вінаватым даверанае яму маёмасьці.

Маёмасьць можа быць даверана асобе ў сувязі з працай (ахова, перавозка і д.п.), таму ў выпадку яе выкраданьня асоба нясе адказнасць па арт. 211 КК за прысабечваньне альбо растрату, калі даведзена яе віна ў выкраданьні.

Суд Заводскага раёну м. Менска кваліфікаваў па ч. 1 арт. 211 КК дзеяньні кантралёра-ахоўніка ААТ "УТК" сп. К., які скраў маёмасьць (сантэхнічнае абсталіванье) ды прадаў яе. Пры разглядзе справы віна абвінавачанага ў выкраданьні маёмасьці была даведзена. Ён быў матэрыяльна адказнай асобай, маёмасьць, якую ён ахоўваў, была яму даверана, таму суд аргументаваў кваліфікацыю судзейнае ім па ч. 1 арт. 211 КК як выкраданьне цераз прысабечваньне.

Пры вывучэнні выяўлена, што некаторыя суды не разъмякоўваюць прысабечваньне даверанае маёмасьці як спосаб выкраданьня зь іншымі карысцілівыімі злачынствамі, што суправаджаюцца падманам.

Сп. К., што працеваў кіроўцам СП "Белвэст", выяўждаў у службовую камандзіроўку ў Расею ды паслья вяртаньня прэзентаваў фіктыўныя раункі нібы за жытло ў гатэлю ў Маскве, на падставе чаго атрымаў ды прысабечыў гроши.

Суд Кастрычніцкага раёну м. Віцебска кваліфікаваў судзейнае сп. К. як прысабечваньне маёмасьці, даверанай абвінавачанаму, па ч. 1 арт. 211 КК.

З такой кваліфікацыяй нельга пагадзіцца, бо сп. К. завалодаў маёмасьцю (атрымаў гроши) цераз падман, а не прысабечыў давераную яму маёмасьць. Дзеяньні сп. К. падпадаюць пад прыкметы злачынства, што прадугледжана арт. 209 КК (махлярства).

Суды слушна кваліфікуюць па сукупнасці злачынстваў дзеяньні асобаў, якія пры учыненьні выкраданьня даверанае ім маёмасьці выкарыстоўвалі падробныя дакументы для хаваньня выкраданьня.

Суд Чыгуначнага раёну м. Гомлі асудзіў сп. Ш. па ч. 1 арт. 211 ды арт. 427 КК за выкраданьне бэнзыну, які ён атрымаў як кіроўца, ды прызнаў вінаватым у тым, што лішкі бэнзыну той скрадаў, робячы прыпіскі да дарожных аркушau.

Пры вывучэнні справаў выяўлена, што ў судовай практицы няма адзінства пры кваліфікацыі выкраданьня маёмасьці цераз прысабечваньне, калі развязваецца пытанье пра наяўнасць такога кваліфікаўальнае прыкметы, як паўторнасць.

У тых разох, калі абвінавачаны, што працуе кіроўцам, учыніў выкраданьне бэнзыну на працягу пэўнага пэрыяду, адныя суды кваліфікуюць судзейнае як прысабечваньне па ч. 1 арт. 211 КК, уважаючы учыненасць абвінавачаным за працяглую злачынства. Іншыя суды пры такіх акалічнасцях лічаць, што ў дзеяньнях абвінавачаных маюцца прыкметы паўторнасці ѹ кваліфікуюць дзеяньні кіроўца па ч. 2 арт. 211 КК.

Суд Ленінскага раёну м. Магілёва асудзіў сп. П. па ч. 1 арт. 211 КК за тое, што ён, працуючы кіроўцам РКП "Магілёўская аддзяленніе Беларускай чыгункі", ад студзеня да красавіка 1999 г. скраў 356 літраў бэнзыну.

Сп. Ч., працуючы кіроўцам навукова-вытворчага прадпрыемства "Дохран", у пэрыяд з 5 да 19 траўня 2000 г. скраў звыш 1000 літраў бэнзыну.

Суд Кастрычніцкага раёну м. Горадні кваліфікаваў судзейнае сп. Ч. па ч. 2 арт. 211 КК як прысабечваньне маёмасьці асобай, якой яна даверана, учыненасць паўторна.

Кваліфікацыю выкраданьняў бэнзыну па прыкмете паўторнасці ў другім выпадку нельга прызнаць слушнай, бо акалічнасці справы съведчалі пра тое, што дзеяньні сп. Ч. несълі працяглыя характеристар, таму учыненасць ім злачынства ёсьць працяглым, а не паўторным.

Выкраданьне цераз выкарыстаньне камп'ютарнай тэхнікі (арт. 212 КК). Адказнасць за выкраданьне маёмасьці способам, выкладзеным у гэтым артыкуле, ёсьць цалкам новай нормай КК. Пералік способаў выкраданьня (два спосабы), прадугледжаных арт. 212 КК, ёсьць вычарпальным. Присабечваньне чужое маёмасьці як мэта дадзенага злачынства адбываецца праз інфармаванье пацярпелага з дапамогай камп'ютара пра звесткі, што не адпавядаюць сапраўднасці.

Сп. М. было высунута абвінавачваньне ў тым, што ён па папярэдні змове з асобай, у дачыненьні да якой крымінальная справа выдзелена ў асобную вытворчасць, у пэрыяд ад 30 сіння 1998 г. да 19 красавіка 2000 г.

уводзіў у камп'ютарную систэму ілжывую інфармацыю. Гэта выяўлялася ў прайзэнтациі ў электронных Інтэрнэт-кра-мах з выкарыстаннем Міжнароднага сеціва Інтэрнэт нумароў не належных да іх крэдытных картак ды відавочна непраўдзівых звестак пра іх уласнікаў. Выступаючы ад іхнага імя для аплаты тавару, што замаўляўся па электроннай пошце для сябе на імя трэйціх асобаў, што жывуць у м. Менску, сп. М. бясплатна прысабечыў маёмасьць прадпрыемстваў замежных дзяржаваў у асабліва буйных памерах на агульную суму 23960 даляры ЗША.

Суд Каstryчніцкага раёну м. Менска прызнаў сп. М. вінаватым у інкrimінаваных яму дзеяньнях, выключыўшы з высунутага яму абвінавачвання такую кваліфікацыйную прыкмету, як паўторнасць. Суд аргументавана пазначыў, што дзеяньні абвінавачанага ахопліваліся адзіным намерам, былі ўчынены аналагічным спосабам, несілі працяглыя хара~~ктар~~.

Дзеяньні сп. М. судом кваліфікаваны па ч. 4 арт. 212 КК як выкраданье маёмасьці цераз увядзенне ў камп'ютарную систэму ілжывай інфармацыі, учыненае гуртом асобаў па папярэдні змове ў асабліва буйных памерах.

У судовай практыцы распаўсюджаны выпадкі, калі доўгія, шматэпізодныя, выкраданыні, што складаюцца з шэрагу тоесных дзеяньняў, не ахопліваюцца адзіным намерам ды імкненіем вінаватага прысабечыць маёмасьць канкрэтнага памеру. Выкраданыні цягнуцца да тых часоў, пакуль "ня схопяць за руку" ды ня выкрыюць.

Такога кшталту дзеяньні съведчыць пра канкрэтныя намеры выкрадання, які можа быць любым, у тым ліку і асабліва буйным. З улікам таго, што імкненіе працяглай злачыннай дзеяньнісці дэманструе псыхалагічную карысцілівую гатовасць вінаватага да прысабечвання маёмасьці любога (як атрымаецца) памеру, аб'ёму, любога кошту, то адказнісць надыходзіць у залежнасці ад фактычных наступстваў — памеру ўчыненых стратай. Гэта адзін з варыянтаў працяглага, але не паўторнага выкрадання.

Вывучэнне справаў съведчыць, што акурат такім чынам ацэньваюць суды дзеяньні асобаў, што ўчынілі шэраг выкраданняў у адзін спосаб.

On Judicial Practice on the Property Stealing Cases (Analysis Based on the Materials of the Court Rulings Overviews)

■ NASTA KURHANAVA

Nasta Kurhanava (born in 1981 in Horadnia\Hrodna) — LL.M student in Osgoode Hall Law School of York University, Toronto, Canada; graduated in International Law from International Relations Department, Belarusian State University. Worked as a legal adviser at the Belarusian-German JV "Dominik" (2003-2005). Legal interests comprise International Tax Law, Corporate Law, International Trade Law, and Intellectual Property.

Review of the article (full version available in the Belarusian part of the journal):

The goal of this text is a most detailed research into different *corpus delicti* related to stealing of property. Theft, brigandage, robbery, extortion, fraud, stealing by way of abuse in official credentials, peculation, stealing through the use of computer facilities, etc became the subject of a thorough analysis in judicial practice of Belarus. The author also dwells on the most common judicial mistakes and difficulties in qualificating different crimes with certain homogenous aspects.